

0005

To: [5.1.2e] - BD/DCOM/WS&O [5.1.2e] @minjenv.nl]
Cc: [5.1.2e] - BD/DCOM/WS&O [5.1.2e] @minjenv.nl]
From: [5.1.2e]
Sent: Mon 7/26/2021 1:48:51 PM
Subject: Re: Vraag ivm artikel NRC
Received: Mon 7/26/2021 1:51:20 PM
[nrc-next-20210726-4374482.pdf](#)

Beste [5.1.2e]

Dank voor deze antwoorden. Hierbij het artikel, ook te vinden op <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/07/25/een-kerk-maar-dan-voor-de-yoga-a4052339>

Groet,

[5.1.2e]

Op vr 23 jul. 2021 om 22:37 schreef [5.1.2e] - BD/DCOM/WS&O <[5.1.2e]@minjenv.nl>:

Ha [5.1.2e]

Hieronder de antwoorden op je vragen.

Is het om erkend te worden als kerkgenootschap noodzakelijk om ingeschreven te staan bij de KvK? Maakt het dan nog uit of de rechtsvorm een kerkgenootschap is, of kan er ook sprake zijn van bijvoorbeeld een stichting of een levensbeschouwelijke organisatie?

Voor het antwoord op deze vraag moet ik je naar EZK verwijzen of de KvK. Daarnaast kan ik het volgende zeggen: Het is aan een organisatie zelf om de rechtsvorm te kiezen voor de oprichting van hun werkzaamheden c.q. activiteiten. Kerkgenootschap is niet de enige rechtsvorm die we kennen voor het doel het belijden van godsdienst of levensovertuiging. Zo zijn moskeeën veelal opgericht als stichtingsvorm.

Zijn er gevallen bekend waar een entiteit als kerkgenootschap ingeschreven in het KvK-register door handhaving niet als kerkgenootschap aangemerkt werd en de coronaregels voor groepsgrootte gehandhaafd werden? En heeft (of gaat) dit tot rechtszaken geleid?

Handhaving ligt bij de burgemeesters. Bij ons zijn hier geen gevallen van bekend.

Begrijp ik het goed dat niet elke activiteit die door een kerkgenootschap georganiseerd wordt automatisch een gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging is?

Dat klopt, het organiseren van een vlooiemarkt in een kerk valt doorgaans niet onder het belijden van geloof. Catechisatie of de eredienst wel.

Wanneer een organisatie eerder betaalde activiteiten als een workshop of cursus aanbod en nu een verwant kerkgenootschap dezelfde activiteit, opnieuw tegen betaling, organiseert als viering van de geloofsbeleving, valt dit dan onder de uitzondering voor gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging of niet?

Op het eerste oog lijken commerciële activiteiten niet direct te scharen onder de uitoefening van godsdienst of religie.

Wat betreft de casus die je in jouw artikel aanhaalt: we kunnen niet ingaan op specifieke casussen. We hebben dan ook niks toe te voegen aan onze eerdere reactie.

Hopelijk heb je hier nog iets aan.

Fijne avond,

[5.1.2e]

Van: [5.1.2e] >

Verzonden: vrijdag 23 juli 2021 16:32

Aan: [5.1.2e] - BD/DCOM/WS&O <[5.1.2e]@minjenv.nl>

Onderwerp: Re: Vraag ivm artikel NRC

Hoi [5.1.2e]

in 2020 graag nog een reactie krijgen op een specifieke casus die ik bespreek in mijn artikel, dat maandag in NRC verschijnt. Uit de tekst wordt volgens mij wel duidelijk wat de situatie is, anders geef ik graag meer uitleg via mail of telefoon (06 5.1.2e):

In een kasteelzaal van 1200 vierkante meter met open deuren gaan tegen de 200 mensen op in de muziek. Zonder te praten, zonder alcohol en zonder telefoon in de hand laten mensen zich meevoeren op dan weer meditatieve, dan weer ecstatische muziek van een DJ. Het is 13 juli, de clubs zijn net opnieuw gesloten. Het is ook geen evenement, dan hadden er vaste zit- of stapplaatsen moeten zijn en had een bewijs van vaccinatie of testen getoond moeten worden, wat niet het geval is. Ook hadden mensen niet mogen blijven slapen. Het meerdaagse Ecstatic Dance Festival Holland was echter geen evenement, maar een religieuze bijeenkomst. De initiatiefnemers hebben dit festival vaker georganiseerd, maar nu gebeurt dat voor het eerst vanuit een nieuw opgericht kerkgenootschap, Salmagundi. Het festivalprogramma omvatte naast dans ook concerten, meditatie, yoga, massage en een cacao-ceremonie.

De vraag of mensen klachten hadden vooraf en de beschikbaarheid van 600 zelftests konden het coronavirus niet buiten de deur houden, bleek toen een van de bezoekers op de laatste avond positief testte. Van de ruim 200 mensen die op het festival waren hebben de organisatoren inmiddels van 34 mensen gehoord dat ze positief getest zijn of klachten gekregen hebben na het festival.

Over de eerdere reactie schrijf ik:

Het ministerie van Justitie en Veiligheid geeft in een reactie aan dat het uiteindelijk aan de rechter is om te bepalen wat als religie of levensbeschouwing mag gelden. Vanwege de scheiding tussen kerk en staat kan de overheid geen definitie van een kerk vaststellen. Wel verwijst het ministerie naar jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. De geloofsopvattingen moeten bijvoorbeeld een 'zeker niveau aan overtuigingskracht, ernst, samenhang en belang bereikt hebben.' Wat je vervolgens doet bij een bijeenkomst hoeft niet verplicht te zijn volgens die religie, maar moet wel 'voldoende nauw en direct' verband houden met het geloof.

En nog iets meer context uit het artikel:

NRC sprak met de oprichters van tientallen kerkgenootschappen die tijdens de coronapandemie opgericht zijn. Daarbij was de primaire of een belangrijke reden dat een kerkgenootschap de wettelijke vrijheid gaf om in groepsverband bij elkaar te komen. Tijdens de eerste lockdown vanaf half maart 2020 mochten er geen evenementen georganiseerd worden, waren openbare gelegenheden gesloten en mocht je thuis maximaal drie mensen ontvangen. Tijdens de tweede lockdown vanaf 15 december mochten groepen niet bij elkaar komen, ook thuis en buiten niet. Religieuze bijeenkomsten zijn echter uitgezonderd van elke beperking van groepsmaat en van een verplichting tot het dragen van mondkapjes.

De nieuw opgerichte kerkgenootschappen hebben namen als De Beweging Van Het Leven, De Tempel van de Oervrouw en De Universele Geest. Ze hebben meestal geen binding met een traditionele religie, maar bevinden zich in de hoek van de moderne spiritualiteit.

Onder de vlag van deze kerkgenootschappen vinden allerlei activiteiten plaats, bijvoorbeeld meditatieve concerten, dansavonden, lezingen en praatgroepen. Sommige groepen organiseren betaalde activiteiten onder de vlag van hun kerk die voorheen georganiseerd werden door een bedrijf, bijvoorbeeld yogacursussen of sjamanistische ceremonies. Een band uit Nijmegen vormde zich om tot kerkgenootschap om legaal samen te kunnen blijven spelen. Ze konden als kerkgenootschap een zaaltje huren waar ze een briefje op de deur hingen dat er een religieuze bijeenkomst bezig was. Binnen gaven ze een kleinschalig concert voor vrienden.

(...)

Minister Ferd Grapperhaus (Justitie en Veiligheid, CDA) maakte in oktober afspraken met het CIO (het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken), waarin de meeste Nederlandse kerken samenkwamen om te overleggen met de overheid. De grootste kerken spraken af om met maximaal dertig mensen bij elkaar te komen. Maar deze afspraken waren niet bindend voor alle kerkgenootschappen. "Ik mag niet in de kerk de politie gaan laten handhaven. Dat is echt flagrant in strijd met de grondwet," zei Grapperhaus destijds. En bij het CIO hebben ze nog nooit gehoord van de nieuwe kerkgenootschappen uit ongebonden spirituele hoek. Een enkele nieuwe kerk liet zich dan ook niet beperken door het advies voor een maximum groepsmaat. Een kerkgenootschap kwam meermaals met ongeveer zeventig mensen bij elkaar, zonder mondkapjes en met onderling handen schudden en knuffelen. Het kabinet heeft in april 2021 een wetsvoorstel naar de Tweede Kamer gestuurd dat gemeenten de mogelijkheid biedt om bij een corona-uitbraak naast andere gebouwen ook kerken voor tien dagen te sluiten. Wat nu al geldt is dat mensen ook binnen kerken 1,5 m afstand moeten houden. In de meeste van deze nieuwe kerkgenootschappen gebeurt dat, maar er zijn ook organisaties die dit niet willen opleggen aan hun bezoekers.

Een inschrijving bij de Kamer van Koophandel als kerkgenootschap is geen wettelijke vereiste, maar is wel behulpzaam om aan te tonen dat men een serieus kerkgenootschap is. De KvK doet zelf geen inhoudelijke toetsing, maar vraagt wel om statuten of anders een geschreven verklaring van leden over de kerk en haar geloofsleer. Ook moet er een bezoekadres zijn dat geen privéadres is.

0005. de kerken die in dit artikel genoemd worden allemaal aangemerkt kunnen worden als kerkgenootschap is dus nog niet te zeggen. Voorzover bekend is er geen rechtszaak die hier uitsluitel over kan geven geweest of in voorbereiding. Volgens mij waren er nog drie vragen waarop je het antwoord nog uit zou zoeken:

Zijn er gevallen bekend waar een entiteit als kerkgenootschap ingeschreven in het KvK-register door handhaving niet als kerkgenootschap aangemerkt werd en de coronaregels voor groepsgrootte gehandhaafd werden? En heeft (of gaat) dit tot rechtszaken geleid?

Begrijp ik het goed dat niet elke activiteit die door een kerkgenootschap georganiseerd wordt automatisch een gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging is?

Wanneer een organisatie eerder betaalde activiteiten als een workshop of cursus aanbod en nu een verwant kerkgenootschap dezelfde activiteit, opnieuw tegen betaling, organiseert als viering van de geloofsbeleving, valt dit dan onder de uitzondering voor gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging of niet?

Groet, [5.1.2e]

Op do 17 jun. 2021 om 17:43 schreef [5.1.2e] - BD/DCOM/WS&O <[5.1.2e]@minjenv.nl>:

Ha [5.1.2e],

Ik zoek het even uit voor je.

Groet,

[5.1.2e]

Van: [5.1.2e]@gmail.com>

Verzonden: donderdag 17 juni 2021 17:15

Aan: [5.1.2e] BD/DCOM/WS&O <[5.1.2e]@minjenv.nl>

CC: [5.1.2e] BD/DCOM/WS&O <[5.1.2e]@minjenv.nl>

Onderwerp: Re: Vraag ivm artikel NRC

Beste [5.1.2e]

Hartelijk dank voor deze antwoorden op mijn vragen.

Is het om erkend te worden als kerkgenootschap noodzakelijk om ingeschreven te staan bij de KvK? Maakt het dan nog uit of de rechtsvorm een kerkgenootschap is, of kan er ook sprake zijn van bijvoorbeeld een stichting of een levensbeschouwelijke organisatie?

Zijn er gevallen bekend waar een entiteit als kerkgenootschap ingeschreven in het KvK-register door handhaving niet als kerkgenootschap aangemerkt werd en de coronaregels voor groepsgrootte gehandhaafd werden? En heeft (of gaat) dit tot rechtszaken geleid?

Begrijp ik het goed dat niet elke activiteit die door een kerkgenootschap georganiseerd wordt automatisch een gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging is?

Wanneer een organisatie eerder betaalde activiteiten als een workshop of cursus aanbod en nu een verwant kerkgenootschap dezelfde activiteit, opnieuw tegen betaling, organiseert als viering van de geloofsbeleving, valt dit dan onder de uitzondering voor gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging of niet?

Vriendelijke groet,

[5.1.2e]

Op do 17 jun. 2021 om 17:05 schreef [5.1.2e] - BD/DCOM/WS&O <[5.1.2e]@minjenv.nl>:

Ha [5.1.2e],

[5.1.2e] is een paar dagen vrij dus ik neem het even over.

Hieronder wat we je kunnen melden:

De overheid roept alle religieuze organisaties op zich vrijwillig aan te sluiten bij de overheidsmaatregelen vanuit epidemiologisch en maatschappelijk belang.

- Vanwege het recht op het vrij belijden van godsdienst of levensovertuiging, zoals verankerd in artikel 6 van de Grondwet, is in de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 (Twm) geregeld dat geen groepsverboden of maximaal aantallen kunnen gelden voor het gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging (zie art. 58g, lid 2, onder c). Wel geldt in besloten plaatsen, zoals kerken, de veilige-afstandsnorm van 1,5 m (artikel 58f). Dit valt onder de zorgplicht voor besloten plaatsen (artikel 58I).
- Wanneer deze bijeenkomsten deel uitmaken van het belijden van een godsdienst of levensovertuiging, zoals het christendom, islam of hindoeïsme, moeten de deelnemers van de bijeenkomsten onderling 1,5 m afstand houden.
- Wanneer de bijeenkomsten geen onderdeel uitmaken van het belijden van een godsdienst of levensovertuiging, maar bijvoorbeeld deel uitmaken van een wetenschap of een leer, zijn toegestaan voor zover de Trm (Tijdelijke Regeling Maatregelen) dit toelaat. Voorwaarden, zoals de maximaal aantallen en groepsverboden, zijn hierop onverdeeld van toepassing en daarmee dus vergelijkbaar met andere activiteiten zoals dienstverlening of een winkel.
- Het is aan de rechter om te bepalen wat een religie of levensovertuiging is en ook deze moet hier zeer terughoudend mee omgaan. Gelet op het beginsel van scheiding tussen kerk en staat is het niet aan de overheid om een definitie te geven en er bestaat dan ook geen wettelijke definitie. Wel geeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) een aantal kaders:
  - ★ Volgens vaste jurisprudentie van het EHRM geldt als voorwaarde voor het aanmerken van een samenstel van opvattingen als een godsdienst of levensovertuiging in de zin van artikel 9 van het EVRM, dat die opvattingen een zeker niveau aan overtuigingskracht, ernst, samenhang en belang bereiken: "attain a certain level of cogency, seriousness, cohesion and importance".
  - ★ In de jurisprudentie van het EHRM wordt voor toepasselijkheid van artikel 9 van het EVRM niet de voorwaarde gesteld dat de betreffende gedraging krachtens een specifiek voorschrift van de godsdienst of levensbeschouwing van de betrokkene verplicht is. Het volstaat dat sprake is van een voldoende nauw en direct verband - "a sufficiently close and direct nexus" - tussen die gedraging en de betreffende godsdienst of levensovertuiging. Niet vereist is, dat betrokkene aannemelijk maakt dat gehandeld wordt ter vervulling van een door deze godsdienst of levensovertuiging voorgeschreven plicht.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Woordvoerder

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directie Communicatie

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag

Postbus 20301 | P.O. Box 20301 | 2500 EH | Den Haag | The Netherlands

.....
M + 5.1.2e

5.1.2e

www.rijksoverheid.nl/jenv

Van: 5.1.2e <5.1.2e@gmail.com>

Datum: donderdag 17 jun. 2021 4:17 PM

Aan: 5.1.2e - BD/DCOM/WS&O <5.1.2e@minjenv.nl>

Onderwerp: Re: Vraag ivm artikel NRC

Dag 5.1.2e, heb je al een idee wanneer ik een reactie kan verwachten? Zou ik met iemand kunnen bellen om gelijk door te kunnen vragen?

Groet,

5.1.2e

Op di 15 jun. 2021 om 10:11 schreef 5.1.2e - BD/DCOM/WS&O <5.1.2e@minjenv.nl>:

Dag 5.1.2e

Dank voor je vragen, ik ga ze uitzetten bij ons en kom er bij je op terug.

5.1.2e

0005 Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Woordvoerder

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directie Communicatie

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag

Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
M 5.1.2e

5.1.2e @minjenv.nl

www.rijksoverheid.nl/jenv

.....
Voor een rechtvaardige en veilige samenleving

.....
Van: 5.1.2e @gmail.com>

Verzonden: dinsdag 15 juni 2021 09:59

Aan: 5.1.2e - BD/DCOM/WS&O <5.1.2e @minjenv.nl>

Onderwerp: Re: Vraag ivm artikel NRC

Nog een aanvullende vraag: als er commerciële activiteiten die voorheen onder een bedrijf vielen uitgevoerd worden onder de vlag van de kerk, tegen betaling, is dat toegestaan?

Op di 15 jun. 2021 om 08:00 schreef 5.1.2e @gmail.com>:

Beste 5.1.2e

Ik ben freelance journalist en ben bezig met een artikel voor NRC over tientallen kerken die tijdens met name de tweede lockdown opgestart zijn met als doel zonder beperkingen in groepsgrootte samen te komen. Deze kerken zijn niet verbonden aan een traditionele religie, maar bevinden zich grofweg in de spirituele hoek.

Zou het mogelijk zijn om op korte termijn een reactie te krijgen op deze ontwikkeling van de minister of van het ministerie? Zijn jullie bekend met deze initiatieven? Volgen deze nieuwe kerken de regels? Waar liggen de grenzen van wat zich een kerkgenootschap mag noemen? Zijn hun samenkomsten tijdens een lockdown onwenselijk? Is er iets tegen te beginnen? Is hier tegen opgetreden?

Vriendelijke groet,

5.1.2e

tel: 5.1.2e

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht

0005
abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security